

K CHARAKTERISTICKÝM RYSŮM PRVNÍ OPERACE

V důsledku vědeckotechnického pokroku se zásadně změnila materiální základna války a v nejvyspělejších státech světa došlo k dalšímu kvalitativnímu skoku ve výrobě zbraní a bojové techniky nové generace, konstruovaných na základě nejnovějších poznatků vědy a techniky. Tím armády všech velkých a hospodářsky silných států vstoupily do etapy postupné technické inovace, zásadní modernizace a kvalitativního zdokonalování zbraní. Nejzřetelněji se to projevuje u států NATO, které každým rokem zvyšují své vojenské výdaje. Jestliže v uplynulém pětiletém období (r. 1973—77) činily tyto výdaje něco přes 730 miliard dolarů, pak v tomto pětiletí (r. 1978—82) již plánují zvýšení na 1123 miliardy dolarů.

Těžiště závodů ve zbrojení se přenáší do oblasti zápasu vědeckých a technických myšlenek, což mohou uvést na příkladu USA.

Je známo, že počet odpalovacích zařízení mezikontinentálních balistických řízených střel zůstává formálně stejný již po několik let, avšak počet bojových hlavic, schopných zasáhnout cíl v průběhu jaderného úderu, se zvýšil několikanásobně.

Američané pracují na modernizaci a vývoji raketových komplexů (včetně mobilních), zvyšují jejich ochranu, zvětšují mohutnost raket, zlepšují ukazatele přesnosti, vytvářejí mnohonásobné hlavice, zdokonalují systémy navádění na koncových úsecích dráhy letu atd. Se zvýšeným úsilím vyvíjejí křídlaté rakety, které jsou schopny působit v malých výškách do vzdálenosti až 3000 km a dopravovat jaderné náboje na cíl s vysokou přesností, jejichž rozmístění prosazují v Evropě.

Plánuje se zkvalitnění uskupení úderného letectva bloku novými letouny, vybavenými vysoce efektivními zbraněmi, které umožňují ničit malé cíle s pravděpodobností do 90 % a snaží si vyrobit kolem 3300 nových letounů. V důsledku toho značně vzroste potenciál sil NATO, zejména na evropském válčišti.

V současné době se pracuje na vývoji nových energetických zařízení pro ponorky, pilotovaných i bezpilotních vzdušných prostředků, vyvíjejí se pumy a rakety s televizními naváděcími systémy. Zdokonalují se kosmické prostředky, vyvíjejí se nové zbraně na principiálně nových základech — zbraně laserové, akcelerační, ozařovací, binární. Vyvíjejí se prostředky působení na prostředí. Objevily se nové způsoby dálkového minování za využití kontejnerové munice.

Vedení NATO věnuje velkou pozornost narůstání sil všeobecného určení. V květnu roku 1977 na zasedání NATO byly přijaty dva programy — krátkodobý na období 1979—84 a perspektivní do roku 1993. Těmito programy se sleduje zvětšení možností útočných sil NATO. V pozemních vojscích se sleduje zvětšení operačně taktických jaderných sil vyzbrojením raketovými systémy Lance, Pluton, Pershing s neutronovými hlavicemi. V nejbližších 5ti letech budou vojska NATO vybavena asi 8 tisíci novými tanky Abrams Leopard, AMK-30, Chieftain, odpalovacími zařízeními PTRS do počtu 5000 s více než 100 000 střelami, asi 500 protitankovými vrtulníky, novými řízenými protiletadlovými raketovými komplexy. To vše povede ke značnému růstu bojových možností pozemních vojsk nepřítele.

Je pochopitelné, že protipatření jsou přijímána v armádách členských států Varšavské smlouvy.

S růstem kvalitativních rozdílů mezi prostředky vedení minulé a budoucí války a operací zvláště ostře vystupuje do popředí otázka vědeckého předvídání a prognózování jejich charakteru, jejich přehodnocování a hledání nových forem jejich vedení. V tomto směru půjde i o prohloubení znalostí charakteristických rysů prvních soudobých operací.

První fáze bojové činnosti po zahájení nepřátelství bude z naší strany zahrnovat především **efektivní přikrytí státní hranice a odražení agrese**, pozemních a vzdušných sil nepřítele a tím vytvoření podmínek pro přechod do útočné operace. Různost variant a způsobů rozpoutání agrese nepřítelem bude vyžadovat tvůrčí přístup velitelů a štábů k řešení otázek přikrytí státní hranice. Přijetí optimálního rozhodnutí bude vyžadovat hlubokou analýzu pravděpodobného zámyslu a bojových možností nepřítele, vlastních vojsk, charakteristiky válčiště a povětrnostních podmínek a musí vycházet i ze zámyslu vedení první operace.

Z hlediska polohy naší republiky bude mít přikrytí státní hranice a odražení agrese rozhodující význam. Proto i z hlediska místa a úlohy ČSLA při obraně socialistického společenství se této problematice věnuje zvláštní pozornost. V odborných vojenských časopisech bylo už mnoho napsáno (VM 2/77, 5/77, 6/77, 10/77, Sborník VAAZ 80), proto se k těmto otázkám nebudu vracet a chci pouze některé z nich zdůraznit.

Přikrytí státní hranice nechápu jako samostatný druh bojové činnosti, ale jako součást první operace.

Vojska vyčleněná do přikrytí budou zpravidla v různé síle: na nejvíce ohroženém směru může být v přikrytí celá divize, na ostatních směrech (i z hlediska terénu) mohou úkol přikrytí plnit zesílené pluky a prapory vyčleněné od prvosledových svazků. Na předpokládaných směrech útoku nepřítele se budují praporeční rajóny obrany a rotní opěrné body.

Divize prvního sledu na směru, na kterém se předpokládá hlavní úder nepřítele, budou zaujímat a budovat obranu, na ostatních směrech mohou

být připraveny v praporních proudech k činnosti ve prospěch vojsk přikrytí nebo k přechodu do útoku.

V prostorech rozmístění divizí druhého sledu (druhé pásmo výchozího prostoru) budou vojska zpravidla rozmístěna v praporních proudech, připravena k protiúderu, přechodu do útočné operace, nebo v případě úspěchu nepřítel k přechodu do obrany.

Z uvedeného vyplývá, že přikrytí státní hranice nemůžeme chápat pasivně, ale jako činnost vysoce dynamickou. Menší část sil vyčleníme do přikrytí, kde připravená a včas zaujatá obrana a terén dovolují vést úspěšný boj i s několikaosobnou převahou nepřítel, hlavní síly soustředíme v hloubce k vedení rozhodného úderu proti agresorovi a k vytvoření podmínek pro přechod do útočné operace.

Trvalým požadavkem připravenosti našich vojsk k odrazení nepřátelské agrese je vyloučení možnosti překvapení ze strany agresora.

První útočné operace budou charakterizovány **širokým použitím zbraní hromadného ničení** i dalších vysoce efektivních ničivých prostředků. Jejich překvapivé, hromadné použití na rozhodující cíle umožní rychle změnit poměr sil na frontě, vybojovat iniciativu a splnit hlavní úkoly v krátké době.

Z toho vidíme, že hromadné použití zejména jaderných zbraní na jedné straně může zničit značné síly a prostředky, ale na druhé straně značně snížit průchodnost terénu, způsobit závaly, zátopy a podobně a tím i zpomalit rychlé využití jejich účinků pozemními vojsky.

Z tohoto pohledu jsou nebezpečnější neutronové zbraně, které ničí především živou sílu a tím vytvářejí podstatně lepší podmínky pro rychlé využití jejich účinku v daném prostoru. Proto nemůžeme ponechat bez povšimnutí tendenci amerických vojenských činitelů zavádět tyto prostředky zejména na operačně taktický stupeň.

V obou případech však půjde o to, abychom souběžně přijímali opatření k vyhledávání způsobů a prostředků pro překonávání zasažených prostorů a na druhé straně k účinnější ochraně proti zbraním hromadného ničení.

Dalším charakteristickým rysem prvních operací vedených s použitím jaderných zbraní bude úsilí obou stran o dosažení **vysokého tempa útoku**. Ta mohou být dosahována především účinky soudobých palebných prostředků a jejich značným dosahem, využitím vysokých manévrovacích schopností plně motorizovaných, mechanizovaných vojsk a vzdušných výsadek. Zároveň musíme však počítat, že obdobnou charakteristiku můžeme dát i našemu potenciálnímu nepříteli. Z toho tudíž vyplývá, že nebude stačit pouze těchto vlastních možností využívat, ale u nepřítel jejich využití znemožňovat, nebo alespoň paralyzovat.

Podmínkou dosažení vysokého tempa útoku je soustřeďování úsilí na směru hlavního úderu, zatímco na druhých směrech budou působit jen síly ke splnění úkolů, vytvářejících podmínky pro úspěšné rozvíjení útoku na směru hlavního úderu.

Na vysokém tempu se bude značnou měrou podílet vhodně vytvořené a s překvapením pro nepřítel použité úderné uskupení. To lze charakterizovat jako účelné, dočasné, cílevědomě vytvořené uskupení vojsk armády v sestavě rejméně dvou divizí (tankových nebo tankové a motostřelecké), svazků a útvarů druhů vojsk a speciálních vojsk při všestranném zabezpečení.

Obecně můžeme říci, že úderné uskupení v průběhu útočné operace vytvá-

říme ze svazků prvního sledu, ze svazků druhého sledu armády, kombinováním způsobem, zasazením druhého sledu (poslední dvě varianty budou zřejmě neefektivnější).

Ve všech případech bude organizace úderného uskupení náročná na práci velitele a štábu armády, neboť bude vyžadovat nejenom potřebné soustředování sil a prostředků, ale také manévry vojsky, jejich přesuny na krátké i velké vzdálenosti k frontě i podél fronty, začleňování posilových prostředků, zasazování vojsk, zabezpečování bojové činnosti a podobně.

Je vidět, že úderné uskupení v operační sestavě armády nebude autonomní prvek. Bude předurčeno především k tomu, aby v dané situaci na rozhodujícím směru svojí údernou a palebnou silou vytvořilo převahu nad nepřítelem, zničilo jeho protistojící hlavní síly, získalo operační iniciativu a rozvíjelo úspěch v součinnosti se vzdušným výsadkem do hloubky jeho sestavy. S obdobným úkolem můžeme úderné uskupení zasadit k přenesení směru hlavního úderu armády.

Na cvičení NEUTRON—79 byl v jedné ze situací použit nový prvek, umožňující rozvíjet operaci ve vysokém tempu — pohyblivá operační skupina. Také tento prvek operační sestavy armády vytváříme ve výhodné situaci a dočasně. V mnohém může připomínat v minulosti používané frontové nebo armádní rychlé skupiny (FRS a ARS), je však pochopitelné, že svým složením a možnostmi je značně převyšuje. Z toho vyplývá, že i jeho úkoly budou značně náročnější.

Mám za to, že vytváření armádních nebo frontových rychlých skupin zejména ve druhé polovině padesátých let bylo motivováno jednak potřebou rychlého využití účinků palebných prostředků, které byly v té době začleňovány do organizační struktury vojsk, a jednak možnostmi, které v té době byly.

Vojska nebyla v té době plně motorizována a mechanizována, počet tankových a mechanizovaných divízií byl nízký a proto se efektivněji využívaly v těchto skupinách. S postupem motorizace a mechanizace ČSLA, přezbrojením motostřeleckých svazků, získáním větší pohyblivosti a manévrovosti se uvedené skupiny přestaly používat. Myslím ovšem, že se to nebralo dost v úvahu, že plně soudobá manévrová, pohyblivá vojska má i nepřítele, a že proto pohyblivé operační skupiny najdou své opodstatnění i v soudobých podmínkách.

Ukazuje se totiž, že i když soudobými palebnými prostředky (raketami, letectvem) se nepřítel ničí na velkou hloubku před prvním sledem operační sestavy armády, kromě předsunutých odřadů divízií prvního sledu a v některých případech vzdušných výsadků nejsou účinky paleb dostatečně efektivně využívány. Mám za to, že k tomu by měly být využívány pohyblivé operační skupiny, aniž by samozřejmě nahrazovaly úderná uskupení.

Jejich úkoly budou totiž odlišné. Pohyblivá operační skupina, podporovaná letectvem, s využitím vzdušného výsadku může úspěšně operovat v hloubce sestavy nepřítele. Úkoly mohou být různorodé: ničení nebo zakončení zničení některých důležitých objektů, přehrazování směrů a ničení přicházejících záloh nepřítele z hloubky, ovládnutí některých důležitých objektů v hloubce území nepřítele a podobně a tím vytvářet podmínky pro rychlý postup vlastních vojsk.

Důležitou úlohu v dosažení vysokého tempa útoku bude mít důsledně organizované a uskutečňované všestranné zabezpečení operace. V této souvis-

losti bych chtěl zvlášť zdůraznit vzrůstající význam radioelektronického boje jak z hlediska narušení velení nepřítele, tak z hlediska ochrany vlastních prostředků. Z nemožnosti velení nepřítele bude mít rozhodující význam pro úspěch operace. Z těchto důvodů se přistupuje i k centralizovanému kombinovanému hromadnému použití palebných a radioelektronických prostředků v rozhodujících fázích operace formou radioelektronického úderu.

Plánování a vedení radioelektronického úderu bude efektivní především v těchto situacích: při odrážení agrese nepřítele, průlomu nepřátelské obrany, odrážení protiúderu nepřítele, přechodu k použití jaderných zbraní, zasazování druhého sledu frontu a podobně. Tedy především v situacích, ve kterých velení a použití všech bojových prostředků musí být přísně centralizováno.

Podstatou radioelektronického úderu bude překvapivé hromadné použití palebných bojových prostředků i rušičů ke zničení, umlčení a rušení radioelektronických prostředků nepřítele s cílem znemožnit mu na potřebnou dobu velení.

Nutnost překonávání zamořených, rozrušených a zatarasených úseků terénu při používání jaderných zbraní povede k tomu, že tempa v operaci s použitím i bez použití jaderných zbraní budou plánována jednotná. Při tom je třeba brát v úvahu určitá období v armádní operaci, ve kterých tempo útoku bude zpravidla různé. Orientačně v první armádní útočné operaci může být plánováno střední tempo, jak ukazují zkušenosti do 40 km za 24 hodin.

Dalším charakteristickým rysem bude **vysoce manévrová činnost vojsk vedená s překvapením**. Hlavním principem manévru bude především soustředění úsilí na hlavním směru, čehož lze dosáhnout zejména hromadným, neočekávaným použitím jaderných úderů na rozhodující objekty nepřítele, použitím letectva, dělostřelectva, výsadkových vojsk, rozhodnou činností tankových a motostřeleckých vojsk při jejich všestranném zabezpečení.

Ve Velké vlastenecké válce se tento úkol plnil především soustřeďováním sil a prostředků. Dnes, kdy ve výzbroji soudobých armád jsou rakety se značným dostřelem, letectvo s větším doletem, dělostřelectvo s větší dálkou střelby a vysoce manévrová tanková, motostřelecká a ostatní vojska, nebude vždy soustřeďování těchto prostředků na malém prostoru nutné, nebo může trvat podstatně kratší dobu, zejména při průlomu připravené obrany nepřítele.

Nejčastěji formou manévru vševojskových svazků při použití jaderných zbraní budou zpravidla roztínavé čelní údery proti nejsilnějšímu uskupení nepřítele, které vytvářejí podmínky pro rychlé zakončení jeho úplného zničení. Je tomu tak proto, že na nejsilnější uskupení nepřítele budou použity jaderné zbraně, toto uskupení bude mít největší ztráty, sníženou bojeschopnost, čelní útok bude veden na nejkratších směrech a může účinek jaderných úderů využít v nejkratší době.

Nejčastější formou manévru vševojskových svazků při použití jaderných zbraní budou údery do boku a týlu, na nejslabší místa a uskupení nepřítele, které umožní rychle proniknout do hloubky, obklíčit nepřítele a ničit ho po částech.

První armádní útočná operace bude charakteristická **vedením bojové činnosti na samostatných směrech a na nesouvislé frontě**. Skutečnost, že vojska budou k plnění úkolů využívat mezer, které jsou (v důsledku ochrany proti zbraním hromadného ničení) mezi vojsky, nebo které budou v sestavě nepřítele vytvořeny jadernými údery a palbou, způsobí, že tempo postupu na jednotlivých směrech bude rozdílné. Tím fronta přestane být lineární, bude

členěna nejenom do hloubky, ale mezery budou vznikat i do stran. Značné množství větších měst i městských aglomerací, které budou vojska prvních sledů zpravidla obcházet, organizované skupiny nepřátelsky zaměřeného obyvatelstva i vysazování diverzních skupin nepřítele do týlu útočících vojsk bude vyžadovat řadu opatření.

Velitelé a štáby na všech stupních musí všemi prostředky zabezpečovat své odkryté boky nejenom palbou, ale i různými odřady, průzkumnými skupinami a druhými sledy k přehrazení těchto směrů nebo k vedení protiztečí.

Zvýšenou pozornost musí věnovat ochraně týlu bojujících vojsk. V současné době vševojsková armáda v útočné operaci má buď druhý sled nebo vševojskovou zálohu, které se zpravidla používají k rozvíjení úspěchu vojsk prvního sledu s cílem zničit hlavní uskupení nepřítele. To je pro konečné vítězství správné.

Na druhé straně, podceňovat vojska nepřítele, která zůstala v našem týlu, nebrat v úvahu možnost působení ozbrojeného obyvatelstva a diverzních skupin, by mohlo mít za důsledek nesplnění úkolů na frontě. Tato skutečnost vede k závěru, že uvedený charakteristický rys soudobé útočné operace vyžaduje tvůrčí přístup při vytváření operační sestavy armády.

Armádní útočná operace bude dále charakterizována **náhlými změnami situace a rychlým přechodem od jedné fáze bojové činnosti ke druhé.**

Tento rys může být důsledkem především překvapivého a mohutného účinku soudobých palebných prostředků a vysoké manévrovosti vojsk včetně možnosti přepravy početných vojsk i s těžkou výzbrojí vzduchem.

Již při samotném odrážení agrese v pásmu vševojskové armády část sil může útočit (vést střetné boje) nebo vést obranu a na některých směrech, kde má nepítel značnou převahu, může část vojsk odcházet. Při plnění cílů první armádní útočné operace můžeme předpokládat, že bude docházet i k dalším formám — pronásledování, obklíčování, odrážení protiúderu nepřítele.

To bude vyžadovat neustálou znalost možností a předpokládaného zámyslu nepřítele, charakteru válčiště a zabezpečení nepřetržitého velení, aby velitel mohl možnost včas se rozhodnout a vydat úkoly podřízeným.

Vážným rysem soudobé útočné operace je **nepřetržitost jejího vedení.** To má svůj význam především proto, že každá krátká a zejména delší přestávka v bojové činnosti vytváří podmínky pro nepřítele k přijetí a realizaci potřebných opatření.

Jinými slovy, bude-li narušena nepřetržitost vedení operace, ztrácí se iniciativa, oddaluje se splnění stanoveného cíle a je předpoklad i vyšších ztrát. O tom svědčí i zkušenosti z Velké vlastenecké války a zejména z konfliktu na Blízkém východě v roce 1973.

Nepřetržitosti vedení operace se může dosáhnout především častým zasazováním druhých sledů a záloh, střídáním vojsk, obnovováním druhých sledů a záloh, rozvíjením útočné činnosti ve dne i v noci, za složitě terénní a povětrnostní situace a všestranným zabezpečením vojsk.

Tento požadavek, i v rozporu se současnými bojovými řády, se ne vždy při našich cvičeních uplatňuje. Je to dáno i tím, že cvičení jsou plánována na kratší dobu, po kterou osádky i obsluhy fyzickou zátěž vydrží nebo cvičení probíhají na mapách a uvedenou potřebu nepociťují.

Jak ukazují zkušenosti z Velké vlastenecké války, většina přestávek v operacích byla zapříčiněna potřebou doplnění zásob všeho druhu. Proto se domnívám, že společně s požadavkem na zkracování lhůt přijímání rozhodnutí, jeho

doručení vykonavatelům a všestranné zabezpečení, musí být realizovány i požadavky na organizaci a rychlé splnění úkolů materiálně technického zabezpečení především přísunu munice a PHM. To bude vyžadovat kromě jiného další zkvalitňování týlových transportních prostředků a přehodnocení množství bezprostředně vezených zásob.

Posledním důležitým charakteristickým rysem první armádní útočné operace vedené zatím bez použití jaderných zbraní bude **neustálé nebezpečí přechodu k jejich použití**. To bude vyžadovat od velitelů a štábů především plánovat použití jaderných zbraní při plánování operace (prvního jaderného úderu) a jeho neustálé upřesňování.

Cíle operace v tomto případě dosáhneme především dovednou kombinací úderů a palby letectva, dělostřelectva, činností vzdušných výsadků a operačních pohyblivých skupin s údery vševojskových svazků a ostatních druhů vojsk.

Všechny druhy průzkumu v tomto případě musí sledovat příznaky naznačující možnost přechodu k použití jaderných zbraní a získané poznatky okamžitě hlásit veliteli. Na druhé straně i v tomto případě štáby na všech stupních musí zplánovat a trvale realizovat ve vojscích všechna opatření OPZHN.

Závěrem chci zdůraznit, že společným rysem soudobých prvních operací budou jejich rozhodné cíle a značný prostorový rozmach. Bylo by to dáno tím, že by proti sobě stály třídě nesmiřitelné společenské soustavy, dále i vysokým ničivým účinkem soudobých palebných prostředků a vysokou pohyblivostí vojsk.

Proto obranu zemí socialistického společenství musíme chápat nejenom jako přípravu k odražení agrese, ale i jako přípravu ke zničení agresora rozhodným úderem v součinnosti s ostatními spojeneckými armádami.

Je zřejmé, že vedení prvních operací v uvedených podmínkách bude vyžadovat vysokou politickou, odbornou a technickou připravenost velitelů, štábů a vojsk. Proto, i v duchu RMNO, musíme věnovat jejich přípravě stále větší pozornost.